

Сумський державний педагогічний
університет імені. А. С. Макаренка

НАУКА ТА ЦІННІСНО-СМИСЛОВІ ЕЛЕМЕНТИ КУЛЬТУРИ: ВІД ОПОЗИЦІЇ ДО КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ

У статті автор звертається до проблем еволюції взаємовідносин науки та цінностей, особлива увага зосереджується на сучасному етапі розвитку культури. Наголошується на тому, що зараз відбувається концептуальне зближення між двома зазначеними сферами, і можна вести мову про виникнення тенденції до співрозвитку (взаємообумовленого розвитку, коеволюції) наукового дискурсу та ціннісно-смыслових елементів культури, детермінованого великою мірою прогресом високих технологій. При цьому особливий акцент у дослідженні робиться саме на проблемі загальнолюдських цінностей.

Ключові слова: наука, аксіологія, цінності науки, загальнолюдські цінності, наукова раціональність.

Карколомні досягнення у сфері науки призвели до формування цивілізації техногенного типу, в якій наука та техніка в певному сенсі посягають на місце смислових домінант. Це примушує в іншому контексті говорити «про найпринциповіші проблеми розуміння науки, людини, їх сучасного стану і можливого майбутнього. Звичайно, це виклик філософії, оскільки саме ці проблеми завжди були для філософії центральними» [7, 3]. Осягнення небезпек, що містяться в здобутках науково-технічного прогресу, змушує, з одного боку, формувати новий погляд на велику кількість речей, а з іншого, осмислювати їх з позицій традиційних ціннісних орієнтирів (релігійних, суб'єктивних, суто людських чи соціальних). Останні все більше починають осмислюватися як необхідна складова науково-технічного поступу.

Починаючи з другої половини ХХ століття усвідомлення зв'язку науки з поняттям цінності впливає з більш явної, ніж раніше, кореляції між пізнанням і перетворенням світу. Особлива роль у цьому процесі належить феномену високих технологій: «Головним трансформуючим фактором сучасної культури стають нові технологічні досягнення. Сучасні високі технології відкрили людині нові можливості: розширилися обрії простору і часу, виявилися подоланими умовності мовних бар'єрів, відкрився безкрайній світ цифрової інформації тощо» [2, 77]. В той же час, внаслідок експансії високих технологій у соціальну та індивідуальну практику під загрозою опинилися основи людяності. Тому гносеологічні проблеми, що впливають з узагальнення досягнень науки кінця ХХ – початку ХХІ

століття, невіддільні від аксіологічних проблем. А цінність пізнання стала однією з основних проблем філософії, науки, усієї сучасної культури.

Отже, *актуальним завданням постає аналіз в контексті філософії науки еволюції науки та цінностей крізь призму ролі високих технологій на сучасному її (еволюції) етапі.*

У сучасному суспільстві техніка (в якій втілюються наукові досягнення) набуває особливого статусу. Тому фокус «сучасних досліджень техніки змістився з розгляду техніки самої по собі на процес її взаємодії із суспільством. Саме під знаком цього тренду на початку XXI століття з'явилася технонаука ... нова форма організації науки, що інтегрує в собі ... аспекти як природознавства і техніки, так і гуманітарного пізнання. Цей термін найбільш часто використовується для позначення таких сучасних дисциплін, як інформаційні і комунікаційні технології, нанотехнології, штучний інтелект, а також біотехнології» [9, 177]. Це дало поштовх тому, що науковці почали говорити про деякі тенденції, характерні для сучасної філософії науки. В контексті нашого дослідження нас особливо цікавлять дві з них. По-перше, тісний зв'язок філософії науки з філософією техніки. Як зазначає Е. Агацци, *«філософія науки має вступити в тісний союз із філософією техніки, щоб висвітлити петлі зворотного зв'язку, що існують між науковим знанням і його технічними реалізаціями»* [1, 50]. Зазначимо, що *філософія техніки є галуззю філософських досліджень, спрямованих на осягнення природи техніки і оцінку її впливу на культурне, суспільне і особистісне буття.*

По-друге, виникнення аксіології науки як важливого аспекту філософії науки [1, 50; 8, 22]. Головним завданням аксіології науки постає аналіз і осмислення наукової діяльності з позицій заявлених нею цілей, а також філософська оцінка соціокультурного смислу науки. По суті, аксіологія науки є розглядом науки крізь призму загальної теорії цінностей (аксіології). Таким чином, у філософії науки все більшого значення набуває категорія «цінність».

Поняття цінності використовується у філософії для позначення важливості певних об'єктів і явищ для культурного, соціального і індивідуального буття. Серед характерних рис цінностей можна виділити наступні: вони «відсилають до світу цільового, смислового обґрунтування, Абсолюту; задають одну з можливих граничних меж соціокультурної активності людини; мають позаособистісний, надособистісний, а іноді й надісторичний характер. Філософське вчення, що вивчає категорію «цінність», характеристики, структури та ієрархії ціннісного світу, способи його пізнання та специфіку ціннісних суджень має назву аксіологія» [15, 62].

Взагалі термін «аксіологія» (аксіо – цінність, логос – вчення) старогрецького походження. Ним вперше скористався французький філософ П. Лапі 1902 року. Незалежно від нього аксіологією теорію цінностей став називати німецький філософ Е. Гартман 1908 року. Аксіологія як філософський напрям виникла наприкінці XVIII – на початку XIX століття.

Як самостійна галузь філософських досліджень аксіологія виокремилась наприкінці XX століття.

Слід зазначити, що для філософського світогляду аксіологічна проблематика має фундаментальне значення. Це зумовлено тим, що завданням філософії є встановлення граничних засад буття, з огляду на які, людина формує цілісне світорозуміння, і за допомогою останнього обирає магістральний напрям своєї життєдіяльності, визначається з головною метою. У вирішенні цього завдання провідна роль належить ціннісним засадам людського буття.

Перш ніж аксіологія сформувалася в її сучасному вигляді, вона пройшла у своєму розвитку довгий історичний шлях. Фундатором теоретичного з'ясування проблеми цінностей є засновник німецької класичної філософії – І. Кант [17]. Він протиставляє сферу моральності (практичний розум) сфері природи (теоретичний розум). Моральний світ не є реальністю і не є буттям, а є ідеалом практичного розуму – це сфера повинності. Розведення буття та повинності і складає предтечу теорії цінностей.

У підході до аксіологічної проблеми можна виділити наступні типи теорії цінностей: натуралістичний психологізм, трансценденталізм, персоналістичний онтологізм, культурно-історичний релятивізм і соціологізм тощо. Проблема, що нас найбільше цікавить в контексті нашого дослідження – співвідношення пізнавального та ціннісного компонентів культури – особливо гостро постала у філософії неокантіанства. Тут спостерігається різке протиставлення «пізнавального» і «ціннісного». Філософія як вчення про принципи абсолютної оцінки, чисте вчення про цінності протиставлялося представниками неокантіанства природничим наукам, що вивчають факти в їх причинному зв'язку. Звідси вони виводили своє уявлення про два протилежні методи: генералізуючий (номотетичний) та індивідуалізуючий (ідеографічний), якими користуються природничі науки і науки про культуру відповідно.

У дусі подібної традиції розгорталася і філософія представників «філософії життя». Їхнє переконання в тому, що відношення людини до світу у кінцевому підсумку не пізнавальне, а ціннісне, призвело до проголошення ними головною діючою особою не гносеологічного суб'єкта, для якого істина важлива як така, а суб'єкта, для якого істина набуває значення як засіб вирішення життєвих проблем. Подібне розуміння природи знання дозволило усвідомити обмеженість абстрактного гносеологічного суб'єкта, який по суті є ціннісно нейтральним, і одночасно сприяло перегляду застарілої гносеологічної моделі [3, 497].

У філософії позитивізму до проблеми співвідношення «пізнавальне – ціннісне» склався протилежний підхід. Тут до абсолюту зводили не ціннісний, а когнітивний ідеал знання. У тому ж ключі склався і неопозитивістський підхід до проблеми. Його представники вважали, що ціннісні судження позбавлені смислового значення і елімінуються із

наукового знання. Що стосується постпозитивізму, то в межах цього напрямку досліджується онтологічний та методологічний аспекти наукового знання, відбувається реабілітація уявлення про останнє як аксіологічно обумовлене.

У межах сучасної філософії науки найбільш відомою і цікавою розробкою аксіологічної проблематики є концепція російського філософа В. С. Стьопіна [14, 12]. Він запропонував підхід до періодизації історії науки, який спирається на співвідношення (суперечність) об'єкта і суб'єкта пізнання. Дослідник виділяє класичний, некласичний та постнекласичний етапи розвитку науки, для кожного з яких характерний певний тип раціональності. Наукову раціональність можна визначити як специфічний тип теоретико-рефлексивного мислення, а також здатність «оцінки і відбору критеріїв обґрунтування, опису, пояснення конструювання наукового знання, що засновуються на соціокультурних передумовах і ціннісних настановах відповідної епохи і залежать від об'єктів, що вивчаються, використовуваних засобів та наукової мови» тощо [16, 27].

Класичний тип раціональності (XVII – XIX ст.) акцентує увагу на об'єкті та виносить за дужки все те, що є суб'єктивним. Це означає, що об'єктивність і предметність наукового знання досягаються лише тоді, коли з опису і пояснення виключається все, що відноситься до суб'єкту і процедур його пізнавальної діяльності. Ідеалом було створення абсолютно істинної картини природи. Класична картина світу «витягує» з безпричинного, безнаслідкового й довільного первісного античного Хаосу ті явища й події, які облаштовують Всесвіт, утверджуючи детерміністичні закони.

У межах класичної раціональності існувало переконання, що цінності мають зовнішній відносно науки характер. Під час панування класичної науки складаються основні цінності техногенної цивілізації. До них, зокрема, відноситься і цінність об'єктивного і предметного знання, що розкривають сутнісні зв'язки речей, їх природу і закони, у відповідності до яких можуть змінюватися речі. Тобто, по суті, йдеться про цінність істини як основної мети фундаментальних наукових досліджень.

Подібна ціннісна настанова забезпечувала ріст знання не лише обумовлений практичними потребами, але й орієнтувала на систематичне отримання знання, яке могло стати у нагоді значно пізніше. Інакше кажучи, для того, щоб наука забезпечила прорив до нових предметних структур їй потрібний принцип самооцінки об'єктивної істини. Цей принцип являє собою фундаментальну цінність розвинутої науки. Другою її фундаментальною цінністю виступає настанова на постійне прирощення об'єктивного знання про світ, вимога постійної новизни, як результату дослідження [14, 4].

Видатні здобутки класичного природознавства, незалежного від «сумнівних» ідеалів традиційної культури, стали головною причиною роздвоєння духовності, протиставлення сфери точного, достовірного знання та світу гуманістичних цінностей. В результаті такої поляризації знання виникло бажання піти далі і провести чітку демаркаційну лінію між

«когнітивним» і «ціннісним». Як наслідок цього створюється міф про позаціннісний статус істинного знання. «Наукова революція XVII століття відділила цінності від фактів і з тих самих пір ми схильні вірити, що наукові факти не залежать від того, чим ми займаємося, і, відповідно, не залежать від нашої системи цінностей... І хоча численні окремі дослідження можуть явним образом не залежати від системи цінностей вченого, більш широка парадигма, в контексті якої проводяться ці дослідження, ніколи не буде вільною від цієї системи» [4, 15]. А це означає, що вчені несуть за свої дослідження не лише інтелектуальну, але і моральну відповідальність.

Тим не менше створення міфу про позаціннісний статус наукового знання було історично виправданим явищем. Його конструктивна роль полягала в тому, що він оберігав сферу наукового дослідження від некомпетентного втручання чужих їй інтересів і цінностей. Ідея ціннісно нейтральної науки мала певний сенс, гарантуючи, так би мовити, «невтручання» різних автономних аксіологічних підсистем у «внутрішні справи» одна одної. «В умовах XVI – XVII ст. звільнення науки від цінностей було рівнозначним визнанню свободи наукової творчості. Наука, утверджуючи свою непричетність до всього, що відбувається в суспільстві, тим самим пропонувала, щоб і суспільство залишалося непричетним до подій у сфері пізнання, щоб воно не втручалось у внутрішні справи науки» [5, 12].

Причини виникнення концепції ціннісної нейтральності наукового знання слід шукати в особливостях розвитку європейської культури на межі Відродження та Нового часу. У цей час роль науки в житті суспільства мала досить суперечливі оцінки. З одного боку, наукове знання розглядається як сила, що збільшує могутність людини, її владу над природою (Ф. Бекон), як засіб, що позбавить людство від невігластва і темряви (філософи-просвітителі). З іншого боку, дехто починає відверто сумніватися, що наука сприяє розвитку моральних і естетичних цінностей (Ж.-Ж. Руссо), наголошувати на тому, що в руках багатих людей вона перетворюється на засіб ще більшого пригноблення бідних (Ш. Фур'є). Очевидно, що звести до спільного знаменника такі різні позиції було доволі важко. Тому на допомогу прийшла теза про позаціннісний статус наукового пізнання.

Необхідно підкреслити, що ідею ціннісної нейтральності науки не варто абсолютизувати або розуміти буквально, бо, з одного боку, під тезою про ціннісну нейтральність науки розуміється свобода науки лише від некогнітивних цінностей [1, 51] і немає ніяких підстав заперечувати, що існує система внутрішніх цінностей науки (істинність, об'єктивність, доказовість, раціональність тощо), а з іншого боку, наука, навіть самим фактом виокремлення з усієї сукупності традиційних цінностей, демонструє певне ціннісне самовизначення, свій аксіологічний статус, який виявляється далеким від нейтрального. Отже, тут можна вести мову про те, що сама концепція «ціннісно нейтральної науки» має ціннісний статус. Крім того, як зазначає М. Полані, «морально нейтральна наука, – це принцип,

встановлений і інтерпретований для нас в результаті минулих суперечок про наукові цінності конкретних комплексів ідей» [13, 228].

З кінця XIX століття зароджується неklasичний тип раціональності та формуються ідеали та норми нової неklasичної науки. Вони характеризувалися розумінням відносності істинності теорій і картини природи. Осмислюється співвідносність між онтологічними постулатами науки і характеристиками метода, за допомогою якого вивчається об'єкт. У зв'язку з цим приймаються такі типи пояснення і опису, які містять посилення на засоби та операції пізнавальної діяльності. У межах неklasичної науки стає можливим усвідомлення і дослідження внутрішньонаукових цінностей і традицій. Що стосується відношення науки і зовнішніх (загальнолюдських) цінностей, то тут у порівнянні з класичною наукою суттєвих змін не спостерігалось.

В останню третину XX століття відбуваються докорінні трансформації у засадах науки, формується новий тип раціональності – постекласичний. Об'єктом дослідження нової (постнеklasичної) науки стають складні системні об'єкти, що характеризуються відкритістю та саморозвитком, «людиновимірні» об'єкти. Під час вивчення подібних об'єктів пошук істини пов'язаний з визначенням стратегії і можливих напрямів практичного їх перетворення, що безпосередньо торкається гуманістичних цінностей. У зв'язку з цим відбувається поворот у бік загальнокультурних цінностей. У цей період самосвідомість науки зазнала істотної трансформації. Сформувався новий ідеал науковості, в основі якого постало уявлення про включеність людини в структуру знання, що з'явилося «прямою антитезою старого ідеалу незацікавленого, суто «об'єктивного» змісту пізнання, в якому для світу людини не залишалося місця» [10, 13].

В цьому контексті варто зазначити, що актуалізація аксіологічної проблематики в межах наукового дискурсу не вичерпується цінностями морально-етичними. Значну увагу привертають також естетичні цінності. Прагнення пізнати і зрозуміти світ крізь призму духовних цінностей (наукових, естетичних, моральних, релігійних) пояснюється бажанням людини досягти найвищого рівня досконалості. В той же час, реальність постає фрагментарною, втрачає свою цілісність, коли її розглядають окремо крізь призму науки, мистецтва чи моралі. Людина «досягає найвищих результатів у своїй діяльності лише тоді, коли вона комплексно реалізує цінності Істини, Добра, Краси» [12, 140]. Пристрастність ученого, що здійснює відкриття, має інтелектуальний характер, який свідчить про наявність інтелектуальної, і зокрема, наукової цінності [13, 196]. Крім того, інтелектуальне задоволення вимірюється одночасно за естетичними та моральними критеріями. «Естетика наукової творчості має не тільки теоретичне, а й прагматичне значення, позаяк всебічний розвиток особистості вченого значно збільшує можливості творчої самоактуалізації в професійній діяльності» [10, 200]. Тобто в межах сучасного наукового дискурсу когнітивні цінності (що представлені наукою) з необхідністю

вступають у кореляцію з естетичними та моральними цінностями (основними репрезентантами яких є мистецтво та релігія відповідно). Разом вони утворюють ціннісно-смісловий універсум культури. Для гармонійного співіснування людини зі світом така ситуація постає як необхідність.

Таким чином, когнітивний досвід сучасної науки, стиль наукового мислення початку XXI століття дозволяє поєднати гносеологічні та аксіологічні критерії застосування наукових знань та їх соціальну оцінку. Кожен крок людства в сучасному суспільстві ризику потребує ціннісної санкції, якщо він продиктований тією чи іншою науковою істиною. Бо останні набувають беззаперечного екзистенційно-ціннісного виміру, вмикають відлік «годинника» життєдіяльності людства. І загальнолюдські цінності постають тією інстанцією, котра здатна, якщо не повернути час назад, то принаймні примусити зупинитися і поміркувати перед черговим кроком науково-технічного активізму, що може виявитися роковим для людства.

Зв'язок нинішнього етапу розвитку науки, техніки та технологій зі сферою загальнолюдських цінностей є безперечним. На підтвердження цієї тези можна привести результати дослідження, проведеного в межах американського суспільства Дж. Нейсбітом, які дозволили назвати йому американське суспільство «Зоною, Отруєною Технологією» і виявити наступні симптоми останньої: віддання переваги швидким рішенням у всіх сферах – від релігії до здорового харчування; відчуття страху перед технологією та преклоніння перед нею; відсутність чіткого розмежування реальності та фантазії; сприйняття насилля як норми життя; любов до технології, яку можна порівняти з любов'ю дитини до іграшки; перетворення життя на відсторонене [11, 10–11]. Кожен з цих симптомів має безпосереднє відношення до сфери цінностей. І немає сумнівів, що подібні симптоми можна знайти у суспільстві будь-якої розвиненої країни.

Таким чином, проблема розширення, доповнення внутрішньонаукових цінностей зовнішніми загальнолюдськими виникла у зв'язку з тими теоретико-методологічними, світоглядними і практичними наслідками, котрі випливають з бурхливого розвитку високих технологій, технонауки. Цей процес спрямований на обмеження інтелектуального пресингу технонауки на світ людських відносин в цілому, на розуміння того, що наукове пізнання, сцієнтизм, технологічний детермінізм, технократизм не повинні домінувати в смисложиттєвих орієнтаціях людей (зокрема, причетних до науково-технічного активізму). Виникла необхідність обмеження експансіоністського характеру подібних наукових цінностей. Як зазначає М. С. Кисельова, «сьогоднішні виклики ставлять перед людиною нові завдання, їх проєктивність слід здійснювати не лише у функціональному, але в ціннісно значущому загальнокультурному контексті» [6, 57].

Таким чином, співвідношення цінностей і науки протягом історичного розвитку людської цивілізації характеризується неоднорідністю. В історії розвитку філософської думки складалося різне ставлення до місця та ролі

цінностей в науковому пізнанні в залежності від специфіки предмету дослідження. З часом виникає усвідомлення того, що цінності є невід'ємною складовою будь-якого знання. Але слід пам'ятати, що йдеться не про цінності взагалі, а про цінності соціальні, загальнолюдські, оскільки усередині наукового знання завжди існували внутрішні цінності у вигляді ідеалів, норм, принципів наукового пошуку. В період розквіту класичного типу раціональності гуманістичні цінності були еліміновані з науки, що мало під собою певне підґрунтя і виправдовується тогочасним характером розвитку науки. Хоча, з іншого боку, це стало причиною формування особливого (консюмеристського) типу світогляду, що в подальшому призвів до виникнення низки глобальних проблем. Некласичне природознавство по відношенню до позанаукових цінностей майже не відрізнялося від класичного.

XX століття довело, що проблема цінностей належить до найактуальніших соціальних проблем, яка вимагає до себе найретельнішої уваги. Це пов'язано з особливою соціальною роллю, яку почала відігравати наука в цей час та тими соціально-небезпечними наслідками, які тягне за собою науково-технічний прогрес, з апогеєм техногенної цивілізації. Усвідомлення цього знайшло своє відображення в межах постнекласичної раціональності.

Процес філософської інституціоналізації проблеми цінностей викликає все більше уваги світової громадськості, занепокоєної загрозливими тенденціями розвитку людської цивілізації в XX–XXI столітті. Показовою в цьому відношенні є позиція відомого американського футуролога Е. Тоффлера, який підкреслював залежність вибору людством можливого майбутнього в кінцевому рахунку від цінностей, які визначають цей вибір.

Характерною ознакою досліджень у галузі аксіології другої половини XX століття стало досить всебічне вивчення проблем філософського аналізу цінностей. Активізується розгляд цінностей на матеріалі культури, етики, естетики тощо. Сьогодні можна говорити про те, що аксіологія зараз є в певній мірі міждисциплінарним напрямом, який вивчає місце та роль цінностей у різних сферах життєдіяльності людини, зокрема у науковій діяльності (що нас логічно найбільше цікавить в контексті нашого дослідження), що дає змогу філософам говорити про існування особливого розділу філософії науки, що займається вивченням ціннісних засад наукової діяльності – аксіології науки. Як зазначає С. О. Лебедєв: «Аксіологія науки є застосуванням до науки інтерпретаційного ресурсу такого розділу філософії, як загальна теорія цінностей (аксіологія). Головне завдання аксіології науки – аналіз і осмислення наукової діяльності з позицій заявлених нею цілей, а також філософська оцінка соціокультурного смислу науки» [8, 22].

По суті, в наш час йдеться про виникнення тенденції до співрозвитку (взаємообумовленого розвитку, коеволюції) наукового дискурсу та ціннісно-сміслових елементів культури, детермінованого великою мірою прогресом високих технологій. Отже, можна стверджувати, що *еволюція наукового*

дискурсу та ціннісно-сміслових елементів культури пройшла шлях від опозиції до концептуальної єдності. Сьогодні спостерігається тенденція до коеволюції наукового дискурсу та універсуму загальнолюдських цінностей як реакції на прогрес високих технологій, що призводить до «реабілітації» загальнолюдських цінностей у межах наукового дискурсу як базових в існуванні людства в контексті техногенних цивілізаційних трансформацій.

Філософський аналіз проблеми засвідчив, що сьогодні поступово виникають елементи нового образу науки, до якого етичні параметри входять як фундаментальні засади. Зближення пізнавальних і моральних, естетичних цінностей є проявом загальної тенденції до гуманітаризації науки. Маючи справу зі складними людиновимірними об'єктами, наука повинна виробляти відповідні принципи, ідеали та норми. Звідси, як безперечний факт, впливає розуміння, що особлива увага повинна бути приділена етичним цінностям, як таким, від котрих залежить подальше існування людини та культури. Особлива увага починає приділятися етиці науки. Саме проблема зв'язку етики, етичних цінностей та науки може стати предметом подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агацци Э. Переосмысление философии науки сегодня / Эвандро Агацци // Вопросы философии. – 2009. – № 1. – С. 40–52.
2. Баева Л. В. Электронная культура: опыт философского анализа / Баева Л. В. // Вопросы философии. – 2013. – № 5. – С. 75–83.
3. Гайденок П. П. Научная рациональность и философский разум / Пиама Павловна Гайденок. – М.: Прогресс-Традиция, 2003. – 528 с.
4. Капра Ф. Паутина жизни. Новое научное понимание живых систем / Фритьоф Капра; пер. с англ. под ред. В. Г. Трилиса. – К., М.: София, 2003. – 336 с.
5. Келле В. Ж. Научное познание и ценности гуманизма / Владислав Жанович Келле // Ценностные аспекты развития науки: Сб. – М.: Наука, 1990. – С. 7–18.
6. Киселева М. С. Концепт выбора в христианской и постхристианской культурах / М. С. Киселева // Вопросы философии. – 2013. – № 12. – С. 48–58.
7. Конвергенция биологических, информационных, нано- и когнитивных технологий: вызов философии (материалы «круглого стола») // Вопросы философии. – 2012. – № 12. – С. 3–23.
8. Лебедев С. А. Предмет и структура современной философии науки / Сергей Александрович Лебедев // Вестник МУ. Сер. 7. Философия. – 2009. – № 1. – С. 3–25.
9. Мамчур Е. А., Философия науки и техники на XIV Международном Конгрессе по логике, методологии и философии науки / Е. А. Мамчур, Горохов В. Г. // Вопросы философии. – 2012. – № 6. – С. 173–179.

- 10.Марчук М. Г. Ціннісні потенції знання / Михайло Георгійович Марчук. – Чернівці: Рута, 2001. – 319 с.
- 11.Нейсбит Д. Высокая технология, глубокая гуманность: Технологии и наши поиски смысла / Джон Нейсбит, Нана Нейсбит, Дуглас Филипс; пер. с англ. А.Н. Анваер – М.: АСТ: Транзиткнига. – 2005. – 381, [3] с. – (Philosophy).
- 12.Подгорна Л. Естетичні цінності в науковому пізнанні / Людмила Подгорна // Науковий вісник Чернівецького університету. Випуск 464–465. Філософія. – Чернівці: Рута, 2009. – С. 140–144.
- 13.Полани М. Личностное знание: На пути к посткритической философии / Майкл Полани; пер. с англ. – М.: Прогресс, 1985. – 344 с.
- 14.Степин В.С. Научное познание и ценности техногенной цивилизации / Вячеслав Семенович Степин // Вопросы философии. – 1989. – № 10. – С. 3–18.
- 15.Шохин В. К. Аксиология / В. К. Шохин // Новая философская энциклопедия. – М.: Мысль, 2000. – Т.1. – С. 62–67.
- 16.Яскевич Я.С. Методология и этика в современной науке: поиск открытой рациональности / Ядвига Станиславовна Яскевич. – Минск: БГЭУ, 2007. – 186 с.
- 17.Kant I. Kritik der reinen Vernunft: 2. Auflage: Traktat [Електронний ресурс] / Immanuel Kant. – Hamburg: Felix Meiner Verlag, 1990. – Режим доступу: <http://gutenberg.spiegel.de/?id=5&xid=1369&kapitel=1&cHash=e1996c376b2#krvb123>.

РЕЗЮМЕ

Т. М. Карпенко. Наука и ценностно-смысловые элементы культуры: от оппозиции к концептуальному единству.

В статье автор обращается к проблемам эволюции взаимоотношений науки и ценностей, особое внимание обращается на современный этап развития культуры. Делается акцент на том, что сейчас происходит концептуальное сближение между двумя указанными сферами, и можно вести речь о возникновении тенденции к соразвитию (взаимообусловленному развитию, коэволюции) научного дискурса и ценностно-смысловых элементов культуры, детерминированного во многом прогрессом высоких технологий. При этом особое значение в исследовании придается именно проблеме общечеловеческих ценностей.

Ключевые слова: наука, аксиология, ценности науки, общечеловеческие ценности, научная рациональность.

SUMMARY

T. M. Karpenko. Science and value-meaning elements of culture: from opposition to conceptual unity

The author addresses the problems of evolution relationship between science and values. At the present stage of development of culture there occurs conceptual convergence between these two areas, we are discussing the origin of the trend towards the interconnected (interdependent, coevolution) development of scientific discourse and value-meaning elements of culture, largely determined by the progress of high technology. In the investigation a special accent is made on the problem of universal values.

Key words: *science, axiology, the value of science, human values, scientific rationality.*